

RUMUNIA

SPIS TREŚCI

1. Informacje ogólne o Rumunii	2
1.1. Informacje geograficzne	2
1.2. Cechy charakterystyczne Rumunii.....	2
1.3. Powszechne święta narodowe i dni wolne od pracy:	3
1.4. Telefony alarmowe	3
1.5. Adresy polskich placówek dyplomatycznych.....	4
1.6. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu.....	4
2. Praca w Rumunii.....	4
2.1. Podejmowanie pracy przez obywateli Polski w Rumunii.....	4
2.1.1. Pobyt na terytorium Rumunii.....	5
2.1.2. Meldunek	6
2.1.3. Delegowanie pracowników z Polski na teren Rumunii	6
2.1.4. Prowadzenie własnej działalności gospodarczej w Rumunii.....	6
2.1.5. Samozatrudnienie.....	8
2.1.6. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu	9
2.2. Sposoby poszukiwania pracy w Rumunii	9
2.2.1. Publiczne służby zatrudnienia.....	9
2.2.2. Europejskie Służby Zatrudnienia EURES	9
2.2.3. Niepubliczne agencje pośrednictwa pracy	9
2.2.4. Prasa	10
2.2.5. Inne sposoby poszukiwania pracy.....	10
2.2.6. Ubieganie się o pracę (wymagane dokumenty - CV, list motywacyjny i inne).....	11
2.3. Warunki pracy.....	12
2.3.2. Czas pracy i urlop wypoczynkowy	13
2.3.3. Wynagrodzenie za pracę	13
2.3.4. Rozwiązanie umowy o pracę	14
2.3.5. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu ...	14
2.4. Podatki	15
2.4.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych	15
2.4.2. Podatek VAT.....	16
2.4.3. Opłaty i podatki lokalne.....	16
2.4.4. System celny	17
2.4.5. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu ...	17
2.5. Zabezpieczenia społeczne	17
2.5.1. Świadczenia z ubezpieczeń społecznych - beneficjenci i warunki uzyskania	17
2.5.1.1. Emerytura.....	17
2.5.1.2. Świadczenia z tytułu choroby	18
2.5.1.3. Świadczenia z tytułu rodzicielstwa	18
2.5.1.4. Renta z tytułu niezdolności do pracy	20
2.5.1.5. Renta rodzinna	20
2.5.2. Inne świadczenia socjalne.....	21
2.5.2.1. Świadczenia z tytułu bezrobocia.....	21
2.5.3. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu: ..	22
3. Warunki życia	23

3.1. Zakwaterowanie	23
3.2 Koszty utrzymania	23
3.3. Podróżowanie po Rumunii.....	23
3.4. System edukacji	25
3.5. Uznawalność dyplomów i kwalifikacji dla celów zawodowych	26
3.6. Kursy języka narodowego.....	26
3.7. System opieki zdrowotnej.....	26

1. Informacje ogólne o Rumunii

1.1. Informacje geograficzne

Położenie: Rumunia jest krajem średniej wielkości (238,4 tys. km²), położonym w południowo-wschodniej Europie, nad Morzem Czarnym. Ukształtowanie terenu jest urozmaicone, a jego podstawowym elementem są Karpaty. Grzbiet Karpat przecina cały kraj z północy na południowy zachód. Karpaty w znacznym stopniu decydują o podziale Rumunii na podstawowe krainy historyczno-geograficzne.

Nie licząc obszaru nadmorskiego terytorium Rumunii ma kształt regularny i zwarty, a jej granice w sporej części są naturalne. Długość granic państwa wynosi ogółem 3.149,9 km, z czego 1.085,6 km przypada na granicę lądową, 1.816,9 km – wód lądowych i 247,4 km – morską. Rumunia graniczy z: Ukrainą - 649,4 km, Mołdawią - 681,3 km, Węgrami - 448 km, Serbią - 546,4 km, Bułgarią - 631,3 km. Rzekami granicznymi są: Dunaj, Cisa oraz Prut. Wodne granice Rumunii stanowią 2/3 ogólnej długości granicy państwowej Rumunii.

Strefa klimatyczna: Rumunia ma umiarkowany klimat kontynentalny, o czterech zróżnicowanych porach roku. Tak zwany „efekt szklarniowy” coraz bardziej wpływa na zniwelowanie różnic klimatycznych na terenach pomiędzy Karpatami i Dunajem i ograniczenie pór roku do dwóch – lata i zimy. Lata są coraz gorętsze, ze średnimi temperaturami 24 - 26°C; często temperatura dochodzi do 42°C. Zimy są mroźne, śnieżne (szczególnie w rejonach górskich), ze średnią temperaturą ok. -5°C. Coraz częściej Rumunia nawiedzana jest przez takie anomalie pogodowe jak: powódzie po gwałtownych opadach, susze (szczególnie na południu i wschodzie kraju), gwałtowne mrozy w centrum - nawet do -30°C.

1.2. Cechy charakterystyczne Rumunii

Rumunia jest demokracją o systemie parlamentarno-gabinetowym. Władzę ustawodawczą sprawuje dwuizbowy parlament: Izba Deputowanych (Camera Deputaților) oraz Senat (Senate). Obie izby wybierane są co 4 lata w wyborach tajnych, równych, bezpośrednich i proporcjonalnych.

Na czele władzy wykonawczej stoi prezydent, wybierany w wyborach bezpośrednich co 5 lat, będący najwyższym reprezentantem państwa i szefem armii - nie sprawuje on jednak rzeczywistej władzy, która koncentruje się w rękach szefa rządu.

Od 29 marca 2004 r. Rumunia jest członkiem NATO, a od 1 stycznia 2007 r. także Unii Europejskiej.

- Oficjalna nazwa: Republika Rumunii
- Ustrój polityczny: republika
- Stolica: Bukareszt (ok. 2,2 mln mieszkańców)

- Liczba ludności: 19,58 mln osób, co daje Rumunii drugie miejsce, po Polsce, pod względem liczby ludności pośród krajów Europy Centralnej i Południowo-Wschodniej. Około 11,1% ludności stanowią mniejszości narodowe. Najsilniejszą z nich są Węgrzy (ok. 6,5%). Zamieszkują oni głównie Siedmiogród (tereny uprzednio należące do Węgier). Pozostałe główne mniejszości to: Romowie (3,3%), Ukraińcy (0,27%) i Niemcy (0,19%). Oficjalnie w Rumunii mieszka ok. 3 tys. Polaków (mają status mniejszości narodowej). Przebywa tu także okresowo wielu polskich ekspertów zatrudnionych przez firmy międzynarodowe. Największe skupiska Rumunów poza krajem znajdują się we Włoszech i w Hiszpanii. W ostatnich latach duże grupy Rumunów wyjechały do pracy w Wielkiej Brytanii i Niemczech. Szacuje się, że od momentu przystąpienia Rumunii do Unii Europejskiej w 2007 r. wyjechało z kraju w celach zarobkowych ok. 3,4 mln osób.
- Wyznania religijne: Tradycyjnie dominującym wyznaniem ludności rumuńskiej jest religia prawosławna. Utożsamia się z nią ponad 80% ludności. Na drugim miejscu jest protestantyzm – ok. 6%, na trzecim – wyznanie rzymsko-katolickie – ok. 4,3%.
- Język urzędowy: rumuński. Jest to język wywodzący się z potocznej łaciny, zbliżony jest do języków romańskich: włoskiego, francuskiego i hiszpańskiego. Mniejszość węgierska posługuje się językiem węgierskim.
- Największe miasta: Bukareszt, Kluż-Napoka, Timisoara, Jassy, Konstanca, Krajowa, Braszów, Gałac, Ploeszti.
- Strefa czasowa: W Rumunii obowiązuje czas wschodnioeuropejski: GMT+2 godz. W Rumunii praktykowana jest zmiana czasu:
 - czas letni – od ostatniej niedzieli marca do ostatniej niedzieli października, GMT+3 godz.
 - czas zimowy – od ostatniej niedzieli października do ostatniej niedzieli marca, powrót do formuły GMT+2 godz.
- Podział administracyjny: Kraj dzieli się na 8 regionów, 41 okręgów plus miasto Bukareszt oraz prawie 3000 gmin miejskich i wiejskich. Poza oficjalnym podziałem administracyjnym Rumunii na okręgi, tradycyjnie wydziela się krainy historyczne, których symbole znajdują się na rumuńskim godle: Banat, Wołoszczyzna, Mołdawia, Dobrudża i Transylwania.
- Waluta: lej (RON), 1 lej = 100 bani, 1 lej = 0,92 zł (stan na 25 października 2018 r.)
- Tablice rejestracyjne: Rumuńskie tablice rejestracyjne mają białe tło i czarne znaki, a z boku - niebieski pasek z flagą Rumunii i literami: RO
- Główne gałęzie przemysłu: metalurgiczny, tekstylny, chemiczny, spożywczy oraz petrochemiczny.

1.3. Powszechne święta narodowe i dni wolne od pracy:

Święta państwowe: 1 i 2 stycznia (Nowy Rok), Wielkanoc (ruchome), Święto 1 Maja, Święto Wniebowstąpienia (ruchome), 15 sierpnia – święto Wniebowzięcia, 30 listopada (dzień Św. Andrzeja), 1 grudnia - Dzień Zjednoczenia oraz 25 i 26 grudnia (Boże Narodzenie). Soboty są wolne od pracy, chociaż podobnie jak w Polsce wiele firm pracuje.

1.4. Telefony alarmowe

Telefon alarmowy (pogotowie, policja, straż pożarna) - 112

Numer kierunkowy z Polski do Rumunii: + 40

1.5. Adresy polskich placówek dyplomatycznych

Ambasada RP w Bukareszcie

al. Alexandru 23

Sektor 1

011821 Bucuresti

tel. +40 21 30 82 200 (centrala)

+40 21 30 82 220 (całodobowy telefon alarmowy)

fax: +40 21 23 07 832

e-mail: bukareszt.wpe@msz.gov.pl

www.bukareszt.msz.gov.pl

Wydział Konsularny

tel. +40 21 30 82 246

+40 21 30 82 200 centrala, całodobowy dyżur telefoniczny

+40 753 105 575 (telefon alarmowy po godzinach urzędowania)

fax.+ 40 21 30 82 203

e-mail: bukareszt.wk@msz.gov.pl

1.6. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

www.romania.trade.gov.pl - Zagraniczne Biuro Handlowe w Bukareszcie, Polska Agencja Inwestycji i Handlu.

www.guv.ro - strona rządu Rumunii.

www.romaniatourism.com - strona zawierająca ogólne informacje turystyczne dotyczące Rumunii.

www.aboutromania.com - strona gromadząca linki do przydatnych stron nt. Rumunii.

www.romania.org - strona zawierająca odnośniki do portali poświęconych życiu w Rumunii.

2. Praca w Rumunii

Według danych podanych przez INSSE (Państwowy Instytut Statystyczny) stopa bezrobocia w Rumunii wyniosła na koniec czerwca 2018 r. 4,1%. Bezrobocie wśród mężczyzn było wyższe (4,3%) niż wśród kobiet (3,3%). Najwyższe bezrobocie obserwuje się w grupie osób młodych (15-24 lata) i wynosi 15,5%.

2.1. Podejmowanie pracy przez obywateli Polski w Rumunii¹

Obywatele krajów Unii Europejskiej oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego, chcący podjąć zatrudnienie w Rumunii, nie muszą mieć pozwolenia na pracę. Obywatele polscy traktowani są na zasadach identycznych jak obywatele Rumuni, mogą podejmować każdy legalny rodzaj pracy. Należy pamiętać, że wedle rumuńskiego prawa wszystkie umowy o pracę muszą być zarejestrowane w lokalnym inspektoracie pracy w momencie rozpoczęcia pracy.

¹ Wiadomości ujęte w dziale 2.1 i 3.3 zostały częściowo opracowane na podstawie informacji zebranych i udostępnionych przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu i Wydział Konsularny Ambasady RP w Bukareszcie (romania.trade.gov.pl, bukareszt.msz.gov.pl)

2.1.1 Pobyt na terytorium Rumunii

Wraz z wejściem Rumunii do UE Polacy uzyskali pełny dostęp do rynku pracy i poruszania się po terytorium Rumunii. Obywatel Polski może przez **okres 3 miesięcy** przebywać na terytorium Rumunii bez wypełniania jakichkolwiek formalności administracyjnych. Wjazd na teren Rumunii możliwy jest na podstawie dowodu osobistego lub paszportu, członek rodziny nie będący obywatelem kraju UE/EOG lub państwa, z którym Rumunia podpisała porozumienie o ruchu bezwizowym, powinien posiadać paszport i wizę (chyba że dołącza lub przebywa z obywatelem kraju UE i posiada pozwolenie na pobyt wydane w innym kraju należącym do UE).

Należy pamiętać, że obowiązek posiadania przy sobie ważnego dokumentu tożsamości przy wjeździe na terytorium Rumunii (dowód osobisty lub paszport) dotyczy także dzieci.

Osoby planujące dłuższy pobyt w Rumunii (powyżej 3 miesięcy) zobowiązane są do zarejestrowania się w oddziale terenowym Urzędu ds. Imigrantów (Inspectoratul General pentru Imigrari). Urząd posiada oddziały w każdej stolicy regionu. Warunkiem pomyślnej rejestracji jest spełnienie jednego z poniższych warunków:

- prowadzenie lub udział w prowadzeniu działalności gospodarczej (np. umowa o pracę zawarta z firmą rumuńską, oddelegowanie do pracy w Rumunii przez firmę polską, zarządzanie spółką w Rumunii, prowadzenie działalności w ramach wolnego zawodu lub świadczenie usług o podobnym charakterze, wolontariat, działalność humanitarna lub religijna),
- udowodnienie posiadania środków wystarczających do utrzymania siebie i swojej rodziny w Rumunii (zasadniczo dolnym limitem jest poziom płacy minimalnej) oraz posiadanie ubezpieczenia zdrowotnego
- kształcenie się w Rumunii w instytucjach systemu edukacji pod warunkiem posiadania środków wystarczających do utrzymania siebie i swojej rodziny w Rumunii.

Certyfikat rezydencji wydawany jest automatycznie (w dniu złożenia wniosku), jest ważny do 5 lat. W czasie rejestracji konieczne jest wypełnienie formularza oraz przedstawienie odpowiednich dokumentów, np.:

- praca w firmie rumuńskiej - kopia dowodu osobistego lub paszportu (oryginał do okazania), kopia umowy o pracę (oryginał do okazania), zaparafowanej przez urząd pracy, potwierdzenie dokonania opłaty (7 RON)
- oddelegowanie pracownika - kopia dowodu osobistego lub paszportu (oryginał do okazania), dokument poświadczający oddelegowanie do pracy w Rumunii (przetłumaczony przez tłumacza przysięgłego), zaświadczenie strony rumuńskiej, na rzecz której świadczona jest praca w ramach delegacji, zawierające informacje o okresie trwania delegacji i miejscu wykonywania pracy, potwierdzenie dokonania opłaty skarbowej.

O rejestrację mogą się także ubiegać członkowie rodzin osób – obywateli UE//EOG i Szwajcarii. Karta rezydencji dla członków rodzin obywateli UE/EOG wydawana jest w ciągu 90 dni od daty złożenia wniosku, ma maksymalnie 5 lat. Do wniosku należy dołączyć dokumenty takie jak: dowód osobisty lub paszport (oryginał do okazania, kopia dołączona do wniosku), potwierdzenie statusu członka rodziny obywatela UE/EOG lub Szwajcarii (np. akt urodzenia lub małżeństwa), potwierdzenie posiadania ubezpieczenia zdrowotnego (np. EKUZ lub prywatna polisa), potwierdzenie posiadania środków na utrzymanie – min. 135,5 RON dla 1 osoby (np. wykaz środków na koncie bankowym) oraz potwierdzenie dokonania opłaty (22 RON).

Obywatele UE i członkowie ich rodzin po 5 latach legalnego i nieprzerwanego pobytu na terenie Rumunii mogą starać się o przyznanie prawa pobytu stałego, czego potwierdzeniem jest karta pobytu stałego, ważna na okres 10 lat od momentu wydania.

Szczegółowe dane dostępne są na stronie www.igi.mai.gov.ro.

2.1.2. Meldunek

W Rumunii istnieje obowiązek meldunkowy. W przypadku noclegów w hotelach, pensjonatach itp. obowiązek ten przejmuje administracja hotelowa, w innych sytuacjach obowiązek meldunkowy powstaje po 15-dniowym pobycie w danej miejscowości. Należy zgłosić się wtedy osobiście na najbliższy posterunek policji, posterunek Policji Granicznej lub do oddziału terenowego Urzędu ds. Imigrantów (Inspectoratul General pentru Imigrări) w celu zarejestrowania pobytu w Rumunii.

2.1.3. Delegowanie pracowników z Polski na teren Rumunii

Pracownicy oddelegowani czasowo z Polski do pracy w Rumunii muszą zgłosić ten fakt w terenowym inspektoracie pracy (należy wypełnić odpowiedni formularz). Dane kontaktowe takiego urzędu powinny zostać przekazane firmie polskiej przez rumuńskiego lub zagranicznego odbiorcę świadczonych usług. Także zatrudniający, czyli inwestor jako beneficjent świadczonych usług, również musi dokonać tego zgłoszenia i przekazać wypełniony formularz do tego samego inspektoratu. Zawiadomienie powinno być dostarczone do inspektoratu pracy co najmniej w dniu poprzedzającym rozpoczęcie pracy. Również informacje o wszelkich zmianach dotyczących delegowanych pracowników muszą być przekazane do lokalnego inspektoratu. Kary za niedostarczenie ww. formularza wynoszą od 5000 RON do 9000 RON. W razie kontroli konieczne może się okazać przedstawienie kopii kontraktu z inwestorem na świadczenie usług związanych z oddelegowaniem pracowników, a także umów o pracę delegowanych osób, potwierdzeń wypłat i przepracowanych godzin. Przedsiębiorstwo delegujące musi przechowywać powyższe dokumenty przez okres do 3 lat od zakończenia okresu delegowania. Musi także być w stanie dostarczyć te dokumenty przetłumaczone na język rumuński, a także wyznaczyć osobę łącznikową do kontaktów z rumuńską inspekcją pracy, która sprawuje nadzór nad przestrzeganiem prawa pracy i przepisów o legalności zatrudnienia.

Biuro łącznikowe dla pracowników delegowanych:

Inspekcja Pracy

Matei Voievod 14

Sektor 2

021455 Bucuresti

Tel.: + 40 21 302 7054

e-mail: comunicare@inspectiamuncii.ro

Więcej informacji (w języku angielskim) dla przedsiębiorców delegujących pracowników do Rumunii znaleźć można na stronie www.inspectiamuncii.ro

2.1.4 Prowadzenie własnej działalności gospodarczej w Rumunii

Zasady ogólne

Spółki zagraniczne i organizacje gospodarcze mogą zakładać swoje przedstawicielstwa w Rumunii, za zgodą ministerstwa odpowiedzialnego za gospodarkę. Wydawane zezwolenia obejmują: przedmiot i warunki wykonania działalności, czas oraz siedzibę.

Jeżeli dany inwestor zagraniczny zdecyduje się na otwarcie pełnej działalności gospodarczej może wybrać jedną z 5 form spółek handlowych: spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, akcyjne, komandytowe, komandytowo-akcyjne i spółki partnerskie. Zdecydowanie dominującą formą organizacji gospodarczej jest spółka z o.o.

Zakładanie spółek prawa handlowego

Wszystkie spółki prawa handlowego w Rumunii podlegają rejestracji w Rejestrze Handlowym (Registrul Comertului: www.onrc.ro), który nadzorowany jest przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Zagraniczne podmioty gospodarcze, ze względu na barierę językową i skomplikowane przepisy, najczęściej przy procedurze zakładania spółki korzystają z pomocy kancelarii adwokackich, specjalizujących się w prawie gospodarczym lub izb przemysłowo-handlowych (ich dane uzyskać można w Zagranicznym Biurze Handlowym PAliH w Bukareszcie). W siedzibie RH dostępna jest także odpłatna pomoc prawna, która może wspierać wnioskodawców przy wypełnianiu dokumentów. Czas rejestracji sp. z o.o. to zwykle 3-4 tygodnie, choć proces ten może trwać dłużej (w zależności od branży, w której będzie działać dana firma i związanych z tym pozwoleń). Minimalny kapitał zakładowy dla spółki z o.o. to 200 RON. Minimalny kapitał zakładowy spółki akcyjnej to 90 000 RON.

5 kroków rejestracji firmy w Rejestrze Handlowym:

- Krok 1 - Rejestracja nazwy firmy w Rejestrze Handlowym

Pierwszą rzeczą konieczną przy rejestracji firmy w Rejestrze Handlowym (www.onrc.ro) jest sprawdzenie, czy wybrana nazwa jest dostępna i - jeżeli Rejestr to potwierdzi - zastrzeżenie jej na okres 3 miesięcy. Tak zastrzeżoną wstępnie nazwą można się posługiwać przy kolejnych krokach rejestracji. Koszty opłat związanych z rejestracją nazwy to 72 RON

- Krok 2 - Przygotowanie dokumentów

Przygotowanie i poświadczenie notarialne dokumentów spółki (akt założycielski nowej spółki, deklaracje wspólników, tłumaczenie dowodów osobistych lub aktów założycielskich wspólników, uprawnomocnienie zarządcy spółki itd.), złożenie wzoru podpisu osoby zarządzającej spółką, udokumentowanie siedziby spółki (akt własności lokalu, umowa najmu itp.)

- Krok 3 - Zdeponowanie środków w banku jako kapitału założycielskiego

Przy rejestracji spółki konieczne jest ustanowienie jej kapitału założycielskiego w formie depozytu bankowego. W przypadku spółki z o.o. (nazywanej w Rumunii SRL) kapitał minimalny to 200 RON.

- Krok 4 - Rejestracja firmy w Rejestrze Handlowym

Uzyskanie wpisu do Rejestru Handlowego, co połączone jest z decyzją sądu, publikacją w Gazecie Oficjalnej, rejestracją do celów podatkowych (w tym otrzymaniem odpowiednika NIP), rejestracją do celów statystycznych i rejestracją związaną z ubezpieczeniem społecznym. Konieczne jest przy tym określenie takich informacji jak kapitał założycielski, nazwa, właściciele, zarząd, siedziba, zakres działalności. Rejestr handlowy wydaje Certyfikat Rejestracji, potwierdzający fakt zarejestrowania działalności spółki. Koszt rejestracji firmy w rejestrze to ok. 585 RON.

- Krok 5 - Rejestracja umów o pracę

Wszystkie umowy o pracę osób zatrudnionych w firmie muszą być zarejestrowane w lokalnym inspektoracie pracy w momencie rozpoczęcia pracy. W Rumunii Karta Pracy (Carnet de Munca) jest nadal podstawowym dokumentem pracownika określającym jego staż pracy, zajmowane stanowisko, zmiany w uposażeniu. Obecnie pracownik ma do nich dostęp elektroniczny. Ostatnim etapem jest złożenie deklaracji podatkowej w Urzędzie Skarbowym (do 30 dni od założenia firmy).

2.1.5. Samozatrudnienie

Prowadzenie działalności w formie samozatrudnienia wybierane jest najczęściej przez osoby posiadające wysokie kwalifikacje zawodowe. Aby prowadzić tego rodzaju działalność samozatrudniony musi móc udokumentować swe wykształcenie (musi posiadać dyplom ukończenia odpowiednich studiów lub szkolenia specjalistycznego, przeprowadzonego przez akredytowaną jednostkę szkoleniową) w rodzaju działalności, którą dana osoba chce wykonywać. Opcjonalnie akceptowalne jest posiadanie 3-letniego doświadczenia w wykonywaniu danego zawodu na terytorium Rumunii, potwierdzonego dokumentem „Carta de munca” (odpowiednik karty pracy). Rejestracja dokonywana jest w lokalnym oddziale Rejestru Handlowego (RH).

Dokumenty potrzebne podczas rejestracji:

- Wniosek o rejestrację jako PFZ (Persoana Fizica Autorizata).
- Dowód rezerwacji nazwy (rezerwacji dokonuje się wcześniej również w siedzibie RH).
- Kopia dowodu tożsamości (dowodu osobistego lub paszportu) potwierdzona pisemnie przez wnioskodawcę za zgodność z oryginałem.
- Kopia kontraktu wynajmu lub kopia dowodu własności lokalu, gdzie będzie zarejestrowana lub prowadzona działalność.
- Pozwolenie na zmianę sposobu wykorzystania lokalu (jeśli jest wymagane).
- Wzór podpisu.
- Zaświadczenie o nie zaleganiu w płaceniu podatków, wydawane przez odpowiedni oddział RH; w przypadku obywateli polskich, którzy wcześniej nie prowadzili działalności w Rumunii wydawane jest stosowne zaświadczenie.
- Oświadczenie o spełnianiu wymagań prawnych odnośnie warunków sanitarnych, sanitarno-weterynaryjnych, ochrony środowiska, ochrony pracy (stosowne formularze dostępne są w siedzibie RH).
- Poświadczenie wydane przez polski MEN odnośnie posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Musi być ono przetłumaczone przez tłumacza przysięgłego.
- Dowody wniesienia wymaganych opłat.

Formularze dostępne są w siedzibie RH i na stronie www.onrc.ro (dostępne tylko w języku rumuńskim).

Opodatkowanie dochodów z działalności gospodarczej

W Rumunii stawki podatku dochodowego od osób fizycznych oraz od osób prawnych są jednolite i wynoszą 16%. Zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, jak również prowadzący działalność indywidualnie oraz w formie spółki osobowej są opodatkowani od wartości netto uzyskiwanego dochodu (tj. po potrąceniu kosztów).

Spółki będące rezydentami Rumunii podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od całości swoich dochodów, bez względu na miejsce ich osiągnięcia. Polscy rezydenci podlegają opodatkowaniu w Rumunii, jeśli prowadzą na jej terytorium działalność gospodarczą w formie tzw. zakładu.

Podatek dochodowy od **mikroprzedsiębiorstw** (obroty roczne poniżej 1mln euro) wynosi 3% przychodu. Jeśli mikroprzedsiębiorstwo zatrudnia co najmniej jedną osobę to płaci podatek w wysokości 1% przychodu (przez pierwsze 24 miesiące działalności).

Przedstawicielstwa podlegają opodatkowaniu na bazie rocznej i zobligowane są do zapłaty w dwóch równych ratach ekwiwalentu w lejach kwoty 4500 euro (pod warunkiem, że umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania nie wyklucza tej formy opodatkowania).

2.1.6. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

www.romania.trade.gov.pl - Zagraniczne Biuro Handlowe w Bukareszcie, Polska Agencja Inwestycji i Handlu.

www.onrc.ro - Rejestr Handlowy

www.ccir.ro - Rumuńska Izba Przemysłowo-Handlowa

www.economie.gov.ro - Ministerstwo Finansów i Gospodarki

www.igi.mai.gov.ro – Rumuński Urząd ds. Imigracji

www.politiaromana.ro – Generalny Inspektorat Policji

2.2. Sposoby poszukiwania pracy w Rumunii

Poszukiwanie zatrudnienia w Rumunii jest możliwe za pośrednictwem służb EURES, Publicznych Służb Zatrudnienia (Narodowa Agencja Zatrudnienia) oraz za pośrednictwem legalnie działających, prywatnych agencji pośrednictwa pracy.

W Rumunii poszukiwani są specjaliści z dziedziny ITC, medycyny, biznesu i administracji oraz inżynierii. Przedstawiciele tych profesji mogą liczyć na dobre zarobki. Sporo ofert pojawia się także dla pracowników linii produkcyjnych i montażowych oraz kierowców ciężarówek. W sezonie łatwo o pracę w gastronomii i handlu oraz w budownictwie.

2.2.1. Publiczne służby zatrudnienia

Narodowa Agencja Zatrudnienia (ANOFM) zajmuje się koordynacją polityki zatrudnienia na terenie Rumunii. Obszary, na których ANOFM koncentruje swoją działalność to: informacja, doradztwo i poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, doradztwo dla rozpoczynających własną działalność gospodarczą, organizowanie zatrudnienia subsydiowanego, wspieranie zatrudnienia osób zagrożonych bezrobociem. Na stronie www.anofm.ro można uzyskać wiele informacji nt. poszukiwania pracy w Rumunii, a także przeglądać zarejestrowane w urzędach pracy oferty (serwis w języku rumuńskim).

Osoby poszukujące pracy i przebywające na terenie Rumunii mogą zarejestrować się w jednym z 41 regionalnych bądź 70 lokalnych urzędów pracy. Rejestracja taka jest obowiązkowa dla osób, które chciałyby transferować z Polski swój zasiłek dla bezrobotnych. Wszystkie usługi oferowane przez publiczne urzędy pracy są darmowe.

2.2.2. Europejskie Służby Zatrudnienia EURES

Poszukując pracy można także korzystać z bazy danych ofert pracy EURES, umieszczonej na stronach Europejskiego Portalu Mobilności Zawodowej eures.europa.eu lub kontaktując się bezpośrednio z doradcą EURES w Rumunii. Dane kontaktowe doradców znaleźć można na powyższej stronie w dziale "Doradcy EURES". Osoby poszukujące pracy na terenie EU/EOG mogą też umieścić swoje CV w bazie EURES. Zarejestrowani w niej pracodawcy przeszukują bazę pod kątem swoich wymagań i kontaktują się bezpośrednio z wybranymi kandydatami.

2.2.3. Niepubliczne agencje pośrednictwa pracy

Szukając ofert pracy w Rumunii za pośrednictwem polskich agencji zatrudnienia należy zawsze sprawdzić, czy dana jednostka posiada certyfikat, wydany przez marszałka województwa właściwego

ze względu na siedzibę firmy, upoważniający do kierowania Polaków do pracy za granicę.

Spis licencjonowanych polskich agencji pośrednictwa pracy za granicą znajduje się na stronie Krajowego Rejestru Agencji Zatrudnienia: stor.praca.gov.pl/portal/#/kraz . Należy pamiętać, że legalnie działający pośrednik nie może pobierać pieniędzy od przyszłych pracowników, ponieważ dostaje wynagrodzenie od pracodawcy za przeprowadzoną rekrutację.

Ponadto agencja ma obowiązek zawarcia z osobą kierowaną do pracy umowy, w której dokładnie zdefiniowany jest:

- pracodawca zagraniczny,
- okres, na jaki zawarta jest umowa,
- rodzaj i warunki pracy,
- przysługujące świadczenia socjalne,
- zasady i warunki ubezpieczenia,
- obowiązki i uprawnienia osoby kierowanej do pracy oraz pracodawcy,
- opłaty pobierane w związku ze skierowaniem do pracy za granicą (można pobierać jedynie pieniądze za pokrycie kosztów przejazdu, kursu językowego czy tłumaczenia dokumentów, badań lekarskich itp.)

Osoby poszukujące zatrudnienia w Rumunii mogą skorzystać także z usług rumuńskich agencji pośrednictwa pracy. Większość agencji ma swoje strony internetowe, na których można dokonać rejestracji w wybranej firmie, przesłać CV bądź przejrzeć oferty pracy.

Wykaz prywatnych podmiotów, które uzyskały zgodę na świadczenie usług pośrednictwa pracy, uzyskać można w terenowym Inspektoracie Pracy. W przypadku pytań i wątpliwości dotyczących działalności agencji można skontaktować się z doradcą EURES z Rumunii, który może sprawdzić historię agencji (np. współpracę z lokalnymi urzędami pracy) czy doradzić w zakresie bezpiecznego korzystania z usług tego typu podmiotów.

2.2.4. Prasa

W Rumunii wydawanych jest ok. 100 gazet centralnych i lokalnych oraz ok. 200 tygodników. Oprócz nich istnieje też liczna oferta miesięczników i publikacji specjalistycznych, zarówno w języku rumuńskim, jak i w językach międzynarodowego obiegu. W Rumunii istnieje kilka agencji prasowych: Agerpres (www.agerpres.ro), Mediafax (www.mediafax.ro), A.M.Press (www.ampress.ro)

Ofert zatrudnienia można szukać w prasie i na stronach internetowych dzienników. Zestawienie wszystkich tytułów wydawanych w Rumunii publikowane jest na stronie ziare-reviste.ziare.com .

2.2.5. Inne sposoby poszukiwania pracy

Większość rumuńskich firm posiada swoje strony internetowe, wraz z działem „Praca/Kariera”, gdzie osoby zainteresowane pracą w danym przedsiębiorstwie mogą zarejestrować CV czy wypełnić formularz aplikacyjny. Na stronach www.majorcompanies.ro i www.kompass.ro można uzyskać informacje o firmach rumuńskich (lista w układzie alfabetycznym i branżowym).

Osobom poszukującym zatrudnienia przy pracach sezonowych poleca się próbę bezpośredniego kontaktu z pracodawcą (osobiście lub telefonicznie) – jest to uważane za najbardziej skuteczny sposób poszukiwania tego rodzaju pracy. Warto wykorzystać również osobiste kontakty, sieć znajomych w tym kraju, portale społecznościowe.

Ogłoszenia o wolnych miejscach pracy w Rumunii publikowane są także na portalach internetowych poświęconych pracy i karierze np.

www.bestjobs.ro

www.locuridemunca.ro

www.myjob.ro

www.munca.ro

www.ejobs.ro

www.wowjob.ro

www.hipo.ro

ro.jooble.org

jobzz.ro

www.jobsinbucharest.com

www.olx.ro/locuri-de-munca

Należy również pamiętać, że bardzo często pracodawcy oczekują znajomości języka rumuńskiego, jego znajomość znacznie zwiększa szanse na zatrudnienie.

2.2.6. Ubieganie się o pracę (wymagane dokumenty - CV, list motywacyjny i inne)

Pracodawcy poszukujący kandydatów do pracy najczęściej publikują ogłoszenia w Internecie (w przypadku rekrutacji na stanowiska wymagające specjalistycznych umiejętności) oraz w urzędzie pracy i prasie (oferty dla osób niewykwalifikowanych). Cały proces rekrutacyjny może trwać, w zależności od firmy i stanowiska, od 2 do 4 miesięcy. Pracodawcy zwykle wymagają od kandydatów przygotowania CV, zawierającego opis umiejętności zawodowych i cech osobowościowych oraz przekazania go do pracodawcy drogą pocztową, poprzez faks, e-mail lub osobiście.

W CV doświadczenie i wykształcenie przedstawia się w odwróconym porządku chronologicznym – zaczynając od opisanie obecnej pracy czy ostatnich odbytych szkoleń. CV zwykle przedkłada się w języku rumuńskim, chyba że oferta pracy wskazuje inny język aplikacji. Do CV dołączyć można zdjęcie i krótki (do 1 strony) list motywacyjny, przedstawiający przyczyny ubiegania się o dane stanowisko.

Rekrutacja na stanowiska specjalistyczne zwykle przebiega w kilku etapach. Pierwszy etap to najczęściej rozmowa telefoniczna, trwająca ok. 10-15 minut, podczas których pracownik odpowiedzialny za nabór wstępnie weryfikuje informacje zawarte w CV i prosi o bardziej szczegółowy opis doświadczenia i umiejętności kandydata. Po pozytywnym przejściu tego etapu kandydat odbywa rozmowę kwalifikacyjną osobiście z przedstawicielami pracodawcy (w dużych firmach czasem stosuje się wideokonferencje). Zwykle trzeba potwierdzić telefonicznie obecność na rozmowie kwalifikacyjnej. Należy się na nią stawić schludnie ubranym, nie wypada się spóźnić. Na rozmowę warto zabrać swoje CV, kopie dokumentów potwierdzających doświadczenie i wykształcenie oraz referencje od poprzednich pracodawców. Często pracodawcy także proszą o okazanie zaświadczenia o niekaralności lub oczekują zgody na poddanie się testom psychologicznym.

Kandydat na rozmowie kwalifikacyjnej poza odpowiadaniem na pytania może sam je zadawać (nie ma przeszkód, by spytać np. o oferowane wynagrodzenie).

Podobnie jak w innych krajach UE/ EOG zabroniona jest jakakolwiek dyskryminacja w pracy i przy ubieganiu się o nią (ze względu na np. płeć, orientację seksualną, narodowość, religię, sytuację rodzinną).

Po zakończeniu naboru kandydaci, którzy pozytywnie przeszli proces rekrutacji, zostają powiadomieni o wynikach i dalszej procedurze. Praktyka informowania wszystkich kandydatów o wynikach rozmów kwalifikacyjnych jest rzadko stosowana, zwykle jeśli kandydat nie otrzyma informacji zwrotnej od pracodawcy w ciągu kilku tygodni od rozmów, może zakładać, że jego kandydatura została odrzucona.

2.3. Warunki pracy

W świetle prawa rumuńskiego osoba, która ukończyła 16 lat jest zdolna do pracy. W wyjątkowych okolicznościach możliwe jest podpisanie umowy o pracę z osobą 15-letnią, o ile wyrażą na to zgodę jej rodzice lub opiekunowie prawni i praca jest dostosowana do możliwości osoby nieletniej i nie koliduje z jej edukacją. Prace w warunkach szczególnych lub szkodliwych mogą być powierzane jedynie osobom pełnoletnim.

Osoby podejmujące pracę zobowiązane są do okazania zaświadczenia lekarskiego, potwierdzającego możliwość wykonywania pracy na danym stanowisku.

2.3.1. Umowa o pracę

Umowa pomiędzy pracodawcą a pracownikiem powinna mieć formę pisemną (w języku rumuńskim) i powinna zawierać następujące elementy:

- imiona i nazwiska osób stanowiących strony umowy,
- nazwę i siedzibę pracodawcy,
- miejsce wykonywania pracy,
- zakres zadań leżący po stronie pracownika,
- opis zagrożeń występujących w pracy,
- czas, na jaki zostaje zawarta umowa i jej rodzaj,
- wynagrodzenie zasadnicze plus dodatki,
- częstotliwość wypłaty wynagrodzenia,
- liczbę dni należnego urlopu w ciągu roku,
- liczbę godzin pracy (dzienną i tygodniową).

Przed podpisaniem umowy pracownik powinien okazać pracodawcy dokumenty potwierdzające tożsamość (dowód osobisty, świadectwo urodzenia), zaświadczenie lekarskie, dyplomy i inne dokumenty potwierdzające posiadane kwalifikacje.

W odniesieniu do podejmowania pracy obywatele polscy traktowani są na zasadach identycznych jak obywatele Rumuni. Oznacza to, że mogą oni podejmować każdy legalny rodzaj pracy. Dostęp do niektórych stanowisk w instytucjach państwowych czy publicznych jednostkach budżetowych jest jednak uwarunkowany zdaniem pewnych egzaminów oraz spełnieniem określonych warunków (np. w przypadku stanowisk w administracji publicznej zatrudnieni muszą posiadać obywatelstwo rumuńskie).

Należy także pamiętać, że wedle prawa rumuńskiego wszystkie umowy o pracę muszą być zgłoszone i zarejestrowane w lokalnym inspektoracie pracy.

W Rumunii nie ma umowy zlecenia, ani umowy o dzieło. Kontrakty cywilne (umowa o świadczenie usług) zawierane są jedynie z osobami samozatrudnionymi i prowadzącymi samodzielną działalność gospodarczą.

Co do zasady z pracownikami podpisuje się umowę o pracę na czas nieokreślony. W niektórych sytuacjach możliwe jest zawarcie umowy na czas określony, np. w przypadku prac sezonowych, zastępstwa innego pracownika, pracowników pobierających emerytury lub tych, którym do

emerytury zostało mniej niż 5 lat. Z jednym pracownikiem można podpisać nie więcej niż trzy następujące po sobie umowy na czas określony, łącznie na maksymalnie 36 miesięcy.

Umowę na okres nie dłuższy niż 24 miesiące można zawrzeć z agencją pracy tymczasowej. Zatrudniony przez agencję pracownik jest następnie kierowany do wykonania pracy na rzecz pracodawcy użytkownika i pod jego kierownictwem.

W Rumunii umowy o pracę o pracę mogą zawierać klauzulę o okresie próbnym, po którym mogą one zostać rozwiązane. Maksymalny okres próbny jest różny i zależy od kategorii pracowników (maksymalnie 5 dni dla pracowników niewykwalifikowanych, 90 dni dla stanowisk operacyjnych, 120 – dla kierowniczych, 180 – dla absolwentów wyższych uczelni).

2.3.2. Czas pracy i urlop wypoczynkowy

Wymiar czasu pracy to 8 godzin dziennie i maksymalnie 48 godzin tygodniowo (wliczając nadgodziny). Standardowo pracuje się od poniedziałku do piątku. W przypadku pracy zmianowej możliwa jest praca dłuższa niż 8 godzin i przekraczająca maksymalny wymiar 48 godzin tygodniowo pod warunkiem, że średnia liczona z trzech tygodni nie przekroczy powyższych limitów.

Dla osób poniżej 18 roku życia dzienny czas pracy w ciągu dnia nie może przekraczać 6 godzin oraz 30 godzin w ciągu tygodnia. Jeśli osoby do 18 roku życia pracują dłużej niż 4,5 godziny dziennie mają prawo do 30 minut przerwy na posiłek.

W niektórych rodzajach działalności możliwe jest przedłużenie dziennego wymiaru czasu pracy, należy jednak pamiętać, że po 12-godzinnej pracy musi nastąpić 24-godzinny okres wypoczynku.

Za pracę w godzinach nadliczbowych przysługuje płatny czas wolny (do odebrania w ciągu 60 dni od momentu wypracowania nadgodzin) lub dodatkowe wynagrodzenie (nie mniej niż 75% stawki podstawowej). Pracy w godzinach nadliczbowych nie można powierzać osobom niepełnoletnim, kobietom w ciąży, młodym matkom ani kobietom karmiącym.

Pracownikom zatrudnionym w godzinach nocnych (praca pomiędzy 22:00 a 6:00) przysługuje redukcja o godzinę dziennego wymiaru czasu pracy (bez zmniejszenia wynagrodzenia) w dniach gdy pracują co najmniej 3 godziny w nocy lub dodatek w wysokości co najmniej 25% podstawy za pracę w dni, w których co najmniej 3 godziny pracy były wykonywane w nocy.

Minimalny wymiar płatnego urlopu to 20 dni w ciągu roku. Osoby niepełnosprawne, niepełnoletnie i osoby pracujące w warunkach szczególnych mają prawo do dodatkowego urlopu w wymiarze co najmniej 3 dni w ciągu roku.

Pracownikom przysługuje także urlop okolicznościowy w sytuacji ważnych wydarzeń rodzinnych (takich jak m.in. ślub własny bądź dziecka, narodziny dziecka, śmierć rodziców, dziadków) w wymiarze 1-5 dni, w zależności od przyczyny. Urlop macierzyński wynosi 126 dni.

2.3.3. Wynagrodzenie za pracę

Minimalna, określona ustawowo płaca wynosi 1900 lei brutto miesięcznie (ok. 1750 zł). Średnie wynagrodzenie brutto we wrześniu 2018 r. wyniosło 4482 RON (ok. 4130 zł).

Wysokość pensji różni się w zależności od regionu, najwyższe płace notuje się w Bukareszcie i dobrze rozwiniętym gospodarczo Regionie Północno-Zachodnim. Najlepsze zarobki obserwuje się w branży związanej z wydobyciem ropy naftowej i gazu (średnio 6465 RON netto miesięcznie – ok. 6950 zł) i w sektorze nowoczesnych technologii, najniższe - w hotelarstwie i gastronomii (średnio 1567 RON netto za miesiąc – ok. 1450 zł).

W związku z falą emigracji zarobkowych z Rumunii, która dotknęła kraj w ostatnich latach, nowy rząd podjął decyzję o znacznych podwyżkach wynagrodzeń w sektorze publicznym. Podwyżki następują sukcesywnie, począwszy od stycznia 2018 r. Pensje lekarzy mają wzrosnąć dwukrotnie.

Znaczny wzrost wynagrodzeń przewidziano także dla pozostałych pracowników ochrony zdrowia i opiekunów osób starszych, a także nauczycieli. W sumie z podwyżek skorzysta ok. 1,2 mln pracowników sfery budżetowej.

2.3.4. Rozwiązanie umowy o pracę

Umowa o pracę ulega rozwiązaniu w przypadku np. przejścia pracownika na emeryturę, jego śmierci bądź utraty uprawnień do wykonywania zawodu. Umowa może również zostać rozwiązana z inicjatywy pracownika lub pracodawcy.

Kodeks Pracy precyzuje sytuacje, w których przedsiębiorstwu nie wolno rozwiązać z pracownikiem umowy o pracę, a mianowicie:

- podczas trwania okresowej niezdolności do pracy, gdy zatrudniony przebywa na zwolnieniu lekarskim i pobiera zasiłek z ubezpieczeń społecznych z powodu choroby lub wypadku;
- w czasie ciąży;
- podczas urlopu macierzyńskiego;
- podczas urlopu wychowawczego
- przez okres karmienia piersią;
- w czasie opieki nad chorym dzieckiem do 13 r. życia, kiedy pracownikowi przysługuje płatny urlop opiekuńczy, nie zaliczany do urlopu wypoczynkowego;
- podczas odbywania służby wojskowej

Powyższe wyłączenia nie dotyczą sytuacji bankructwa przedsiębiorstwa lub poważnych zmian organizacyjnych w firmie.

Wg ustawodawstwa rumuńskiego wypowiedzenie umowy o pracę można podzielić na 2 rodzaje:

1. Z przyczyn leżących po stronie pracownika:

- poważne naruszenie lub powtarzające się naruszenia zasad pracy przewidzianych kontraktem dot. zatrudnienia,
- aresztowanie trwające dłużej niż 30 dni,
- orzeczona lekarsko niezdolność do pracy,
- brak umiejętności potrzebnych do wykonywania prac przewidzianych w kontrakcie,
- osiągnięcie wieku emerytalnego (pracodawca sam decyduje, czy w takim przypadku zwolnić osobę zatrudnioną),

Rozwiązanie umowy o pracę ze względu na zachowanie pracownika może nastąpić w terminie maksymalnie miesiąca od momentu stwierdzenia przez kierownictwo przedsiębiorstwa zaistnienia okoliczności, prowadzących do rozwiązania umowy; pracownik musi być powiadomiony na piśmie.

2. Z motywów leżących po stronie pracodawcy:

W praktyce jedyną możliwością zwolnienia pracownika na wniosek pracodawcy jest likwidacja jego miejsca pracy (bankructwa firmy i zwolnień grupowych). Dodatkowo ustawa przewiduje, że likwidacja taka musi być poparta realnymi i poważnymi powodami. Po zwolnieniu pracownika w ramach zwolnień grupowych nie można zatrudnić nikogo na jego miejsce przez 9 miesięcy.

Pracownik może również wypowiedzieć umowę o pracę, musi to zrobić na piśmie, umowa ulega rozwiązaniu po okresie wypowiedzenia, którego długość jest określona w umowie o pracę lub układzie zbiorowym i nie może przekraczać 20 dni dla stanowisk operacyjnych i 45 dla kierowniczych.

2.3.5. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

www.codulmuncii.ro/en - rumuński kodeks pracy

www.mmuncii.ro - Ministerstwo Pracy, Rodziny i Równych Szans

www.inspectiamuncii.ro – Inspekcja Pracy

www.anofm.ro – Narodowa Agencja Zatrudnienia

www.insse.ro – Narodowy Instytut Statystyczny

osha.europa.eu – Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia Pracy

2.4. Podatki

Podobnie jak w wielu krajach europejskich, w Rumunii każdy podatnik posiada numer identyfikacyjny, zwany "Codul Fiscale" i oznaczony CUI. Jest to odpowiednik polskiego NIP. Kod podatkowy nadają oddziały terenowe Narodowej Agencji ds. Administracji Podatkowej (ANAF) - www.anaf.ro .

Rezydencja podatkowa

Za rumuńskiego rezydenta podatkowego uznawana jest osoba, która ma miejsce zamieszkania w Rumunii lub posiada na terytorium Rumunii centrum interesów życiowych lub przebywa na terytorium kraju dłużej niż 183 dni w każdym 12-miesięcznym okresie. Osoby takie muszą zapłacić w Rumunii podatek od całości swoich dochodów, bez względu na miejsce ich osiągnięcia.

Obywatele polscy, którzy nie są rezydentami podatkowymi Rumunii, podlegają tam opodatkowaniu jedynie od dochodów uzyskanych na terenie Rumunii. Muszą przedstawić certyfikat rezydencji podatkowej z Polski, potwierdzający ich status.

Polak pracujący w danym roku podatkowym w Rumunii i osiągający dochody podlegające opodatkowaniu w Polsce, będący rezydentem polskim, powinien do 30 kwietnia złożyć we właściwym urzędzie skarbowym w Polsce zeznanie PIT-36 wraz z informacją o wysokości dochodów z zagranicy PIT/ZG.

W celu uniknięcia podwójnego opodatkowania w przypadku Rumunii stosowana jest metoda wyłączenia z progresją - dochody z rumuńskiej umowy o pracę są wyłączone z opodatkowania w Polsce, ale mają wpływ na obliczenie stopy procentowej, zastosowanej następnie do obliczenia należnego podatku od dochodu uzyskanego w Polsce.

Natomiast w przypadku osiągnięcia dochodów jedynie z rumuńskiej umowy o pracę za pracę wykonywaną w Rumunii (brak dochodów podlegających opodatkowaniu PIT w Polsce) nie istnieje konieczność złożenia zeznania podatkowego w Polsce².

2.4.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych

Dochody z pracy najemnej

Od 1 stycznia 2018 r. wynagrodzenia z tytułu umów o pracę są opodatkowane liniową stawką podatkową w wysokości 10%. Podniesiono kwotę wolną od opodatkowania do 1950 lei miesięcznie, co oznacza, że dochody osób otrzymujących najniższe wynagrodzenie nie podlegają opodatkowaniu. Przy obliczaniu podatku podstawę opodatkowania stanowi dochód pomniejszony o koszty uzyskania przychodu, składki na prywatny fundusz emerytalny i prywatną opiekę medyczną oraz ewentualnie przysługujące ulgi.

W przypadku osób zatrudnionych przez firmy rumuńskie lub przedstawicielstwa firm zagranicznych to pracodawca jest zobowiązany do odprowadzenia zaliczki na podatek do rumuńskiego urzędu skarbowego. Osoby uzyskujące dochód z umowy o pracę z firmą rumuńską

² www.gazetaprawna.pl (11.04.2008)

lub z działalności wykonywanej osobiście, opodatkowanej stawką liniową, nie są zobowiązane do składania zeznania podatkowego.

Nierezydenci podatkowi, uzyskujący dochody na podstawie umowy z pracodawcą zagranicznym, muszą składać zeznania podatkowe i płacić wyliczony podatek co miesiąc (do 25 dnia następnego miesiąca) w lokalnym urzędzie skarbowym.

Rok podatkowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym, zeznanie podatkowe składane jest w rumuńskim urzędzie skarbowym do 15 maja roku następującego po roku podatkowym, w którym dochód był osiągnięty. Jakiegokolwiek dopłaty podatku dokonywane są, na podstawie decyzji urzędu skarbowego, w terminie 60 dni od otrzymania powiadomienia z urzędu skarbowego. Zwroty podatkowe są również dokonywane w tym samym terminie.

Zwolnienia od podatku

W Rumunii wyodrębniono trzy kategorie pracowników, którzy mogą zostać zwolnieni z obowiązku zapłaty podatku dochodowego, po spełnieniu dodatkowych warunków. Są to:

- osoby niepełnosprawne;
- specjaliści ds. technologii i R&D (badania i rozwój);
- pracownicy branży IT (np. programiści, analitycy, administratorzy baz danych, menadżerowie projektów IT) – po spełnieniu określonych warunków i przedstawieniu wymaganych dokumentów (np. dyplomu ukończenia studiów, potwierdzonej kopii umowy o pracę, opisu zajmowanego stanowiska pracy).

2.4.2 Podatek VAT

Podstawowa stawka podatku od towarów i usług wynosi 19%.

Obniżona stawka podatku VAT to 9% i ma zastosowanie w dziedzinach takich jak:

- żywność i napoje bezalkoholowe
- leki przeznaczone dla ludzi i zwierząt,
- zakwaterowanie w sektorze hotelowym lub innych o podobnej funkcji, łącznie z wynajmowaniem terenów campingowych,
- protezy i produkty ortopedyczne.

Stawkę 5% stosuje się:

- na podręczniki, książki, gazety i czasopisma
- przy zakupie biletów wstępu do zamków, muzeów, domów pamiątkowych, zabytków historycznych, architektonicznych i archeologicznych, ogrodów zoologicznych i botanicznych, na targi i wystawy;
- w budownictwie (nowe inwestycje o wartości do 450 000 RON i maksymalnej powierzchni użytkowej do 120 m²)

2.4.3. Opłaty i podatki lokalne

Władze lokalne mogą nakładać także opłaty i podatki wnoszone na rzecz samorządu. Najczęściej są to opłaty z tytułu wydawania różnego rodzaju licencji, pozwoleń, podatki gruntowe, od nieruchomości, dzierżawy, opłaty transportowe, opłaty od reklam, opłaty od organizowanych spektakli i imprez czy opłaty hotelowe.

2.4.4. System celny

Rumuński system celny jest systemem zgodnym z zasadami UE i WTO. Osoby fizyczne oraz osoby fizyczne reprezentujące osoby prawne mogą wwieźć lub wywieźć kwoty o równowartości do 10 tys. EURO (kwotę tę i wyższą należy deklarować przy wjeździe).

2.4.5. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu

www.mfinante.ro - Ministerstwo Finansów

2.5. Zabezpieczenia społeczne

Od stycznia 2018 r. obowiązują tylko trzy obowiązkowe składki, w większości opłacane z dochodów pracownika:

a. ponoszone przez pracownika:

- ubezpieczenie społeczne (fundusz emerytalny i rentowy) - 25% miesięcznego dochodu, z czego 3,75% odprowadzane jest na prywatny fundusz emerytalny pracownika;
- fundusz zdrowia - 10% miesięcznego dochodu.

b. po stronie pracodawcy:

- fundusz pracy (wypadki przy pracy, choroby zawodowe, ubezpieczenie na wypadek bezrobocia, gwarantowane świadczenia pracownicze, fundusz chorobowy) - 2,25% miesięcznego dochodu pracownika.

Wyliczeniem i przekazaniem składek do instytucji ubezpieczeniowych zajmuje się pracodawca. **Osoby samozatrudnione** opłacają składki wyliczone od ustawowej pensji minimalnej w Rumunii w wysokości:

- ubezpieczenie społeczne (fundusz emerytalny i rentowy) – 25% (dobrowolnie mogą opłacać wyższą składkę na fundusz emerytalny);
- fundusz zdrowia - 10% .

2.5.1. Świadczenia z ubezpieczeń społecznych - beneficjenci i warunki uzyskania

2.5.1.1. Emerytura

Osoba, która jest ubezpieczona w publicznym systemie emerytalnym (pierwszy filar), jest uprawniona do emerytury w przypadku, gdy spełnia zarówno warunek standardowego wieku emerytalnego, jak i warunek minimalnego okresu składkowego.

W Rumunii obowiązuje różny wiek emerytalny dla kobiet i mężczyzn i wynosi 65 lat dla mężczyzn i 60 lat i 9 miesięcy dla kobiet (stan na styczeń 2018 r., wiek ten jest wydłużany i osiągnięciem poziom 63 lat w 2030 r.).

Niemniej zarówno mężczyzn, jak i kobiety obowiązuje taki sam minimalny okres składkowy wynoszący 15 lat. Wymagany pełen okres składkowy dla osób starających się o przyznanie prawa do emerytury w pełnej wysokości to dla mężczyzn 35 lat, a dla kobiet – 30 lat i 9 miesięcy (będzie wzrastał stopniowo by osiągnąć 35 lat w dniu 1 stycznia 2030 r.).

Niektórzy pracownicy mają prawo do wcześniejszego przejścia na emeryturę (np. osoby pracujące w warunkach szczególnych).

Okresy nieskładkowe (takie jak np. okres nauki w szkole wyższej czy pobierania renty chorobowej) są uwzględniane przy ustalaniu prawa do świadczeń i ich wysokości.

Osoby urodzone po 1 lipca 1971, poza ubezpieczeniem w państwowym systemie emerytalnym, muszą też oszczędzać na emeryturę w funduszu prywatnym. Osoby urodzone w okresie 1.07.1961-30.06.1971 mogą ubezpieczyć się dobrowolnie w prywatnym funduszu emerytalnym. Emerytura z prywatnego filara polega na jednorazowej wypłacie kwot odłożonych na prywatnych kontach emerytalnych osobom, które uzyskają prawo do emerytury państwowej. Wypłacona kwota nie może być niższa niż suma wpłaconych składek.

Wysokość emerytury jest uzależniona od długości okresu składkowego oraz od osiągniętych zarobków. Osoby, które uzyskały prawo do emerytury mogą ją łączyć z pracą zarobkową (uprawnienie to nie dotyczy osób, które przeszły na wcześniejszą emeryturę).

Minimalna emerytura w Rumunii wynosi 640 RON.

Emerytury w wysokości powyżej 2000 RON miesięcznie podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od wartości powyżej wyznaczonego progu.

2.5.1.2. Świadczenia z tytułu choroby

Świadczenia pieniężne z tytułu czasowej niezdolności do pracy są wypłacane osobom, które opłacały składkę ubezpieczeniową przynajmniej przez 6 miesięcy w ciągu ostatniego roku, poprzedzające dzień rozpoczęcia zwolnienia. Reguła ta nie dotyczy osób chorych na gruźlicę lub inne choroby zakaźne oraz HIV/AIDS.

Zasiłek jest wypłacany przez pierwsze 5 dni zwolnienia przez pracodawcę, następnie przez budżet państwa.

Wysokość zasiłku chorobowego wynosi 75% średnich miesięcznych zarobków ubezpieczonej osoby z ostatnich 6 miesięcy (80% - jeśli brak zdolności do pracy jest spowodowany wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, 100% w przypadku chorych na AIDS, gruźlicę i inne choroby zakaźne oraz w sytuacji nagłej operacji); maksymalny okres pobierania zasiłku to 183 dni w roku (może zostać wydłużony w niektórych przypadkach dla chorych na gruźlicę czy nowotwory).

Pracownik musi poinformować pracodawcę o chorobie i przedstawić zwolnienie lekarskie w ciągu 5 dni roboczych od momentu wystąpienia niezdolności do pracy spowodowanej chorobą.

2.5.1.3. Świadczenia z tytułu rodzicielstwa

Zasiłek macierzyński

Zasiłek macierzyński przysługuje obywatelom rumuńskim oraz osobom legalnie przebywającym na terytorium Rumunii. Warunkiem otrzymania zasiłku jest zamieszkiwanie z dzieckiem, którego dotyczy wniosek o przyznanie świadczenia. Dodatkowo konieczne jest także opłacanie przez osobę ubezpieczoną składek przez co najmniej 6 miesięcy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Zasiłek macierzyński jest wypłacany bezpośrednio przez pracodawcę (ale finansowany przez fundusz społeczny) przez 126 dni kalendarzowych (63 dni przed porodem, odpowiednio 63 dni po urodzeniu dziecka; 42 dni po porodzie są obowiązkowe, pozostała część urlopu macierzyńskiego może być wykorzystana na życzenie matki przed lub po porodzie). Matka otrzymuje przez cały okres 85% średniego miesięcznego wynagrodzenia, jakie uzyskiwała w ciągu ostatnich 6 miesięcy.

Zasiłek macierzyński nie jest objęty podatkiem dochodowym, ale należy opłacić z niego składkę na fundusz chorobowy w wysokości 10,5 %.

Świadczenie z tytułu ryzyka związanego z macierzyństwem.

Świadczenie może być wypłacane kobiecie ciężarnej lub po porodzie, która nie pobiera zasiłku macierzyńskiego i której pracodawca nie jest w stanie zapewnić odpowiednich warunków pracy, gwarantujących bezpieczeństwo kobiety i jej dziecka. Wysokość świadczenia wynosi 75% średniego

miesięcznego wynagrodzenia matki z ostatnich 10 miesięcy i jest wypłacane przez maksymalnie 120 dni.

Zasiłek wychowawczy

Po zakończeniu okresu pobierania zasiłku macierzyńskiego jedno z rodziców może być uprawnione do zasiłku wychowawczego, jeśli weźmie urlop na wychowanie dziecka. Warunkiem ubiegania się o zasiłek jest posiadanie stałego miejsca zamieszkania lub zameldowania na terenie Rumunii, zamieszkiwanie razem z dzieckiem, osiąganie przed narodzeniem dziecka dochodów podlegających opodatkowaniu przez co najmniej 12 miesięcy w ciągu 24 miesięcy poprzedzających urodzenie dziecka oraz spełnienie obowiązków wobec budżetów lokalnych.

Urlop i zasiłek wychowawczy przysługuje do momentu ukończenia przez dziecko 2 lat (lub 3 lat w przypadku dziecka niepełnosprawnego, może być wydłużony do 7 roku życia dziecka, na prośbę rodzica). Wysokość zasiłku została ustalona na poziomie 85% średniego wynagrodzenia netto rodzica, uzyskiwanego przez ostatnie 12 miesięcy. Zasiłek wychowawczy nie jest objęty podatkiem dochodowym.

Osoby, które zdecydują się zakończyć wcześniej urlop wychowawczy (co najmniej 60 dni przed ukończeniem przez dziecko 2 lat) i powrócić do pracy mogą otrzymywać specjalny dodatek do czasu ukończenia przez dziecko 3 lat (4 lat w przypadku dzieci niepełnosprawnych) w wysokości 650 RON miesięcznie.

Zasiłek na dziecko

Dzieci do 18 roku życia, legalnie mieszkające w Rumunii (także dzieci obcokrajowców i bezpaństwowców, o ile przebywają w Rumunii legalnie i zamieszkują ze swoimi rodzicami) mają prawo do zasiłku. Osoby w wieku powyżej 18 lat również mogą uzyskać zasiłek jeśli uczą się w szkole zawodowej lub średniej i nie powtarzają klasy (chyba że powtarzanie roku wynika z problemów zdrowotnych).

Wysokość zasiłku na dziecko uzależniona jest od wieku dziecka i ustalonego na dany rok społecznego wskaźnika bazowego. Zasiłek jest wypłacany miesięcznie i wynosi: 200 RON (dla dzieci do drugiego roku życia lub trzeciego w przypadku dziecka niepełnosprawnego), 84 RON (dla dzieci w wieku 2-18 lat), 200 RON dla dzieci niepełnosprawnych w wieku 3-18 lat.

O zasiłek wnioskuje się w urzędzie miasta/gminy, zasiłek jest przelewany na konto jednego z rodziców, nie podlega opodatkowaniu.

Świadczenia rodzinne

Rodzina z dziećmi w wieku poniżej 18 lat (lub do ukończenia szkoły średniej lub pomaturalnej) jest uprawniona do zasiłku rodzinnego jeśli:

- mieszka razem z dzieckiem, które pozostaje na jej utrzymaniu,
- dochód netto na członka rodziny jest poniżej określonego progu, który w 2018 r. wynosi 530 RON,
- dziecko uczy się bez okresów przerwy i nie otrzymuje ocen za złe sprawowanie z powodu nieusprawiedliwionych nieobecności w szkole (jeżeli jest w wieku szkolnym),
- spełnione są obowiązki podatkowe wobec budżetów lokalnych.

Wnioski o przyznanie świadczeń rodzinnych składa się w urzędzie miasta; zasiłki są wypłacane co miesiąc. Ich wysokość jest uzależniona od wieku dziecka, dochodów rodziny na osobę i ustalonego przez rząd społecznego wskaźnika bazowego, który w roku 2018 wynosi 500 RON. Przykładowa

wysokość świadczenia: dla rodziny z dochodem netto na członka rodziny nie przekraczającym 200 RON: 82 RON (1 dziecko), 164 RON (2 dzieci), 246 RON (3 dzieci) itd., dla rodziny z dochodem netto w wysokości 200-530 RON na osobę: 75 RON (1 dziecko), 150 RON (2 dzieci), 225 RON (3 dzieci) itd. Samotni rodzice mogą liczyć na zasiłki w wyższej wysokości.

Zasiłek opiekuńczy

W sytuacji choroby dziecka do lat 7 (do 16 lat w przypadku poważnej choroby lub 18 w przypadku dziecka niepełnosprawnego) rodzic ma prawo przerwać działalność zawodową i pobierać świadczenia z tytułu choroby. Zasiłek opiekuńczy odpowiada 85% średniego miesięcznego wynagrodzenia osoby ubezpieczonej za okres 6 miesięcy przed złożeniem wniosku. Jest wypłacany przez maksymalnie 45 dni w roku kalendarzowym (możliwe przedłużenie pod pewnymi warunkami).

2.5.1.4. Renta z tytułu niezdolności do pracy

Osoba ubezpieczona w publicznym systemie emerytalno-rentowym (pierwszy filar) jest uprawniona do renty inwalidzkiej w przypadku utraty co najmniej 50% zdolności do pracy w wyniku wypadku lub choroby (w tym wypadku przy pracy i choroby zawodowej).

Obecnie wyróżnia się trzy stopnie inwalidztwa: pierwszy stopień odpowiada niezdolności do pracy wymagającej stałej opieki, drugi stopień odnosi się do niezdolności do jakiegokolwiek pracy, ale nie wymagającej stałej opieki, zaś trzeci stopień oznacza utratę co najmniej 50% zdolności do pracy, przy czym inwalida w dalszym ciągu jest w stanie prowadzić działalność zawodową.

Warunek opłacania składek przez pewien okres jest zróżnicowany w zależności od tego, w jakim wieku był ubezpieczony i kiedy stał się inwalidą. Warunek ten nie obowiązuje, jeżeli inwalidztwo jest wynikiem wypadku przy pracy, choroby zawodowej, schizofrenii, nowotworu, AIDS lub pełnienia służby wojskowej.

Wysokość renty ustala się na podstawie długości okresu składkowego, poziomu dochodów oraz kategorii inwalidztwa, jak również na podstawie wartości punktów emerytalno-rentowych (stała dla wszystkich rencistów – 1100 RON – stan na 2018 r.).

Osoba ubezpieczona z orzeczonym I stopniem inwalidztwa jest również uprawniona do dodatku opiekuńczego, w wysokości 80% wartości punktów emerytalno-rentowych.

Uczestnik systemu prywatnie zarządzanych funduszy emerytalno-rentowych (drugi filar) jest uprawniony do ryczałtowego świadczenia, jeżeli ma prawo do renty inwalidzkiej kategorii I lub II w ramach pierwszego filaru oraz jeżeli inwalidztwo jest nieodwracalne. Renta inwalidzka po odliczeniu potrąceń przewidzianych prawem jest objęta podatkiem dochodowym.

2.5.1.5. Renta rodzinna

Osoba jest uprawniona do renty rodzinnej jeżeli jest współmałżonkiem pozostałym przy życiu lub dzieckiem zmarłego, a osoba zmarła była w chwili śmierci emerytem lub posiadała uprawnienia do emerytury lub renty z publicznego systemu emerytalno-rentowego. Aby otrzymać rentę rodzinną pozostały przy życiu współmałżonek musi spełniać warunek osiągnięcia wieku emerytalnego oraz pozostawania w związku małżeńskim z osobą zmarłą przez co najmniej piętnaście lat. Jeśli małżeństwo trwało co najmniej 10 lat, ale mniej niż 15, uprawniony może otrzymać rentę rodzinną obniżoną o 0,5% za każdy miesiąc brakujący do 15 lat stażu małżeńskiego.

Pozostały przy życiu współmałżonek jest uprawniony do renty rodzinnej bez względu na wiek jeśli:
- jest dotknięty inwalidztwem I lub II stopnia (pod warunkiem, że małżeństwo trwało co najmniej rok);

- jego dochód nie przekracza 1457 RON brutto miesięcznie, a śmierć ubezpieczonego nastąpiła w wyniku choroby zawodowej lub wypadku przy pracy;
- wychowuje dziecko w wieku do 7 lat, a dochód miesięczny nie przekracza 1457 RON brutto miesięcznie;
- jeśli nie spełnia żadnego z powyższych kryteriów, a dochód miesięczny nie przekracza ustalonego progu może otrzymać rentę rodzinną na maksymalnie 6 miesięcy.

Dziecko do 16 roku życia otrzymuje rentę po zmarłym rodzicu automatycznie; dziecko w wieku 16-26 lat dostanie rentę rodzinną pod warunkiem uczestniczenia w systemie kształcenia formalnego. Osoba powyżej 26 roku życia może starać się o rentę jeżeli jest dotknięta inwalidztwem jakiegokolwiek kategorii, a inwalidztwo nastąpiło przed przekroczeniem 16 roku życia (lub 26 w przypadku ucznia).

Okres pobierania renty rodzinnej jest różny; może zostać przyznana dożywotnio lub tymczasowo w zależności od spełnianych warunków. Renta rodzinna jest obliczana i wypłacana miesięcznie jako odsetek emerytury lub renty jaką otrzymywał lub otrzymywałby zmarły.

Odsetek ten jest zróżnicowany w zależności od liczby pozostałych przy życiu uprawnionych członków rodziny. Jeżeli pozostały przy życiu współmałżonek spełnia warunki kwalifikujące go do innego rodzaju świadczenia, może wybrać najbardziej korzystny wariant.

Renta rodzinna po odliczeniu potrąceń przewidzianych prawem (kwota wyłączonej i składka zdrowotna) jest objęta podatkiem dochodowym, wypłacana jest miesięcznie, na konto bankowe.

2.5.2. Inne świadczenia socjalne

Dodatkowo w Rumunii wypłacane są następujące świadczenia:

- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek dla osób z AIDS/HIV,
- zasiłek dla osób osiągających najniższe dochody,
- dodatek na ogrzewanie mieszkań (dla osób o niskich dochodach),
- zasiłek pogrzebowy.

2.5.2.1. Świadczenia z tytułu bezrobocia

Zarejestrowany bezrobotny to osoba, która spełnia następujące warunki: pozostaje bez pracy (nie uzyskuje dochodu z działalności na własny rachunek lub uzyskuje z takiej działalności dochód niższy niż społeczny wskaźnik bazowy), jest w wieku od 16 lat do standardowego wieku emerytalnego, jest dyspozycyjna do celów rekrutacyjnych, poszukuje pracy i zarejestrowała się w lokalnym urzędzie pracy, posiada miejsce zamieszkania lub zameldowania na terenie Rumunii. Warunkiem otrzymania zasiłku z tytułu bezrobocia przez zarejestrowanego bezrobotnego, którego bezrobocie nie wynika z jego własnej winy, jest opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne (w tym na ubezpieczenie na wypadek bezrobocia) przez 12 miesięcy w ciągu ostatnich 24 miesięcy poprzedzających rejestrację. Okres składkowy nie jest jednak wymagany w przypadku absolwentów, którzy w ciągu 60 dni od zakończeniu edukacji nie znaleźli zatrudnienia.

Okres pobierania zasiłku z tytułu bezrobocia jest zróżnicowany w zależności od długości okresu składkowego: 6 miesięcy w przypadku okresu składkowego wynoszącego od roku do pięciu lat, 9 miesięcy w przypadku 5-10 lat oraz 12 miesięcy w przypadku okresu wynoszącego powyżej 10 lat. Dla absolwentów okres ten wynosi 6 miesięcy.

Zasiłek z tytułu bezrobocia oblicza się na podstawie poziomu dochodów uzyskiwanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy pracy, długości okresu składkowego oraz ustalonego przez rząd społecznego wskaźnika bazowego. Zasiłek jest wypłacany miesięcznie jako odsetek tego wskaźnika:

*Warunki życia i pracy w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy*

- 75% w przypadku okresu składkowego powyżej jednego roku, co daje 375 RON miesięcznie
- 50% w przypadku absolwentów (250 RON)

W przypadku okresu składkowego wynoszącego trzy lata i więcej do kwoty bazowej zasiłku dodaje się odsetek średniego wynagrodzenia brutto uzyskiwanego w ciągu ostatniego 12-miesięcznego okresu składkowego:

- 3% w przypadku okresu składkowego wynoszącego od trzech do pięciu lat,
- 5% - od pięciu do dziesięciu lat,
- 7% - od dziesięciu do dwudziestu lat,
- 10% - powyżej dwudziestu lat.

Wypłata świadczeń dla osób bezrobotnych jest zadaniem Narodowej Agencji Zatrudnienia (ANOFM), wniosek o przyznanie zasiłku składa się w lokalnym urzędzie pracy. Wypłata zasiłku może zostać wstrzymana m.in. w sytuacji niestawienia się na wezwanie w urzędzie pracy, nieuzasadnionej odmowy podjęcia odpowiedniej pracy, a także w przypadku wyjazdu za granicę na okres dłuższy niż 3 miesiące. Zasiłek z tytułu bezrobocia nie jest objęty podatkiem dochodowym

Transfer zasiłku dla bezrobotnych

Jeżeli podczas otrzymywania zasiłku w Rumunii zdecydujesz się wyjechać w poszukiwaniu pracy do innego kraju UE/EOG, możesz poprosić ANOFM o formularz PD U2 (dawniej formularz E303). Będziesz wtedy otrzymywać zasiłek w kraju, do którego wyjeżdżasz przez maksymalnie trzy miesiące (za zgodą instytucji właściwej - do 6 miesięcy), w wysokości ustalonej w Rumunii.

Jeżeli zdecydujesz się powrócić do Polski możesz także starać się o przyznanie prawa do zasiłku dla bezrobotnych w Polsce (na zasadach i w wysokości określonych polskimi przepisami). By uzyskać prawo do zasiłku na terenie Polski należy posiadać okres zatrudnienia/ubezpieczenia wynoszący łącznie co najmniej 365 dni w okresie 18 miesięcy poprzedzających rejestrację we właściwym powiatowym urzędzie pracy. Okresy pracy w Polsce i okresy pracy wykonywane za granicą/działalności gospodarczej podlegają zsumowaniu. Należy także udowodnić, że jest się pracownikiem powracającym (podczas ostatniej pracy za granicę posiadało się w Polsce miejsce zamieszkania); Wniosek składa się we właściwym Wojewódzkim Urzędzie Pracy, należy do niego dołączyć:

- zaświadczenie lub decyzję z powiatowego urzędu pracy o statusie osoby bezrobotnej,
- dowód osobisty,
- wszystkie świadectwa pracy z Polski, dokumenty dot. umowy zlecenia, zaświadczenia z ZUS dot. prowadzenia działalności gospodarczej,
- książeczkę wojskową,
- kserokopię formularza PD U1 (dawniej E301), poświadczającego pracę za granicą (w przypadku braku tych dokumentów należy, równocześnie z wnioskiem o przyznanie prawa do zasiłku, złożyć wniosek o pośrednictwo w uzyskaniu formularza PD U1).

2.5.3. Adresy stron internetowych zawierających więcej informacji z powyższego zakresu:

www.mmuncii.ro

www.cnas.ro

www.mmanpis.ro

www.anofm.ro

www.cnpp.ro

www.missoc.org
ec.europa.eu/social

3. Warunki życia

Godziny otwarcia sklepów spożywczych to 8.00-18.00, innych sklepów - 10.00-19.00. Super- i hipermarkety są przeważnie otwarte w godzinach 9:00-22:00, także w sobotę i niedzielę. Płatności kartą płatniczą są coraz bardziej popularne, lecz opcja ta jest wciąż niedostępna w większości małych sklepików.

Większość urzędów rumuńskich pracuje w godzinach 8.00-16.00, jednakże interesanci przyjmowani są z reguły przez 4 dni w tygodniu w różnych godzinach, w zależności od urzędu. Banki są czynne od poniedziałku do piątku, najczęściej w godzinach 9.00-17.00, poczty - w godzinach 8.00-20.00; niektóre usługi są dostępne i świadczone klientom również w sobotę do godz. 13.00.

3.1. Zakwaterowanie

Szukając lokum w Rumunii należy wziąć pod uwagę, że ceny zależą od lokalizacji i standardu. Najdroższe mieszkania/pokoje są w Bukareszcie. Przy wynajmie mieszkania warto spisać umowę. Ofert wynajmu lokali można szukać w Internecie w dziennikach na stronach ogłoszeniowych, a także na „żółtych stronach” (www.paginiaurii.ro). Przy poszukiwaniu mieszkania do kupna czy wynajęcia można także skorzystać z pomocy agencji nieruchomości. Ich listę wraz z ofertami sprzedaży/wynajmu lokali znaleźć można na stronie www.imobiliare.ro. Agencje pośrednictwa w obrocie nieruchomościami za swoje usługi pobierają opłatę w wysokości ok. 50% miesięcznego czynszu, zwykle zarówno od właściciela jak i od wynajmującego mieszkanie. W przypadku sprzedaży nieruchomości opłata dla agencji może sięgnąć 2-3% wartości nieruchomości.

Studenci oraz osoby szukające zakwaterowania na krótki okres mogą skorzystać także z noclegu w hostelach, oferujących szeroki wybór pokoi w różnym standardzie. Więcej informacji można uzyskać na stronie www.hostelromania.com lub w serwisach typu booking.com czy airbnb.pl.

Przy zakupie mieszkania w Rumunii na rynku pierwotnym należy się liczyć z wydatkiem średnio ok. 1325 euro za metr² powierzchni użytkowej w Bukareszcie, ceny mieszkań na rynku wtórnym to ok. 1187 euro za metr² w Bukareszcie czy ok. 1500 euro w Kluż-Napoka.

3.2 Koszty utrzymania

Ceny mogą różnić się w zależności od regionu (są wyższe w dużych miastach) oraz od miejsca zakupów (nieco niższe w supermarketach niż w małych sklepikach). Przykładowe ceny produktów:

chleb (0,5 kg) - 2,5 RON (ok. 2,30 zł)

1 litr mleka – 4 RON (ok. 3,70 zł)

kostka masła (200g) – 9,7 RON (ok. 9,7 zł)

1 kg ziemniaków – 2 RON (ok. 1,90 zł)

1 kg cukru – 5 RON (ok. 4,80 zł)

1 kg sera – 25 RON (ok. 23 zł)

Lunch w restauracji dla 1 osoby – 25 RON (ok. 23 zł)

1 litr benzyny 95 – 5,7 RON (ok. 5,24 zł)

3.3. Podróżowanie po Rumunii

Rumunia posiada dobrze rozwiniętą sieć połączeń kolejowych, bilety są stosunkowo tanie i ten sposób transportu wydaje się najbardziej polecany do pokonywania dużych odległości. Na stronie

Warunki życia i pracy w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy

www.cfr.ro można sprawdzić aktualny rozkład jazdy i czas podróży, co pozwala dokładnie zaplanować wyprawę. Pociąg to zdecydowanie najtańszy środek transportu, ale też nie najszybszy, szczególnie jeśli wybierze się osobowe - *personal*, przypominający polskie pociągi podmiejskie.

W Rumunii jest kilka międzynarodowych i krajowych portów lotniczych. W miastach rozwinięty jest transport publiczny – autobusy, w większych miastach także tramwaje i trolejbusy, a w Bukareszcie - metro. Ceny biletów są dość niskie (np. 5 RON za bilet dwuprzjazdowy metrem, 8 RON za całodzienny).

Dozwolona prędkość w Rumunii to maksymalnie 130 km/h na autostradzie, 90 km poza terenem zabudowanym i 50 km w miastach. Międzynarodowe prawo jazdy nie jest obowiązkowe, wymagane jest ubezpieczenie komunikacyjne OC (honorowane są polisy polskich towarzystw ubezpieczeniowych).

Za przewinienia w ruchu drogowym wymierza się karę pieniężną i punkty karne. Rumuńska policja drogowa jest wyjątkowo rygorystyczna. Kierowcy muszą zachować szczególną ostrożność. Za złamanie przepisów ruchu drogowego grożą nie tylko wysokie mandaty, lecz także - coraz częściej stosowane - kary polegające na zatrzymaniu prawa jazdy na czas określony. Trzeba się liczyć z możliwością utraty prawa jazdy na okres 30, 60 lub 90 dni na przykład za przekroczenie linii ciągłej albo przekroczenie dozwolonej prędkości.

Należy również pamiętać, że procedura zwracania dokumentu jest długotrwała. Po zatrzymaniu prawa jazdy można podróżować po Rumunii na podstawie tzw. "dovada", czyli dokumentu zastępczego ważnego dwa tygodnie, dopiero po upływie tego okresu prawo jazdy przesyłane jest do Komendy Głównej Policji w Bukareszcie, stamtąd do Wydziału Konsularnego Ambasady, następnie zaś do urzędu w Polsce, który dokument wydał. Taki tryb postępowania powoduje, że kierowca pozbawiony zostaje prawa jazdy na kilka kolejnych tygodni. Mandat za wykroczenie drogowe należy zapłacić bezzwłocznie w najbliższym punkcie „CEC” (kasa oszczędnościowa). Mandat można opłacić wyłącznie na terenie Rumunii i wyłącznie w lejach (RON). Wysokość mandatu uzależniona jest od liczby punktów karnych i wynosi od 10 do 200 EUR.

Prowadzenie pojazdu po spożyciu alkoholu jest zabronione (0‰). Jeżeli stężenie alkoholu w wydychanym powietrzu przekracza 0,8 promila lub kierowca pozostaje pod wpływem środków odurzających bądź środków o podobnym działaniu, podlega karze pozbawienia wolności od 1 do 5 lat.

Samochody obowiązkowo muszą być wyposażone w apteczkę i dwa trójkąty ostrzegawcze, a w okresie zimowym w opony zimowe. Dzieci (poniżej 135 cm wzrostu) muszą być przewożone w fotelikach samochodowych.

W razie wypadku samochodowego należy wezwać policję (telefon 112). Jeśli doszło do niewielkich szkód nie jest to konieczne, jednak strony muszą zgłosić zdarzenie w ciągu 24 godzin w firmie ubezpieczającej sprawcę i podpisać protokół wypadku. Jeśli uczestnicy zdarzenia nie dojdą do porozumienia, należy sprawę zgłosić w ciągu 24 godzin właściwej jednostce policji. W razie awarii/uszkodzenia samochodu trzeba się liczyć ze znacznymi trudnościami w uzyskaniu wyspecjalizowanej pomocy technicznej (brak części zamiennych, wysokie ceny usług nie idące w parze z ich jakością). W razie awarii/wypadku kierowca/właściciel samochodu powinien skontaktować się z ubezpieczycielem pojazdu, który wskaże sposób postępowania zależny od polisy (np. firmę z którą współpracuje/z której usług można korzystać). Wydział Konsularny Ambasady RP w Bukareszcie sugeruje, by w razie awarii/wypadku nie podpisywać faktur/dokumentów, jeśli przyjedzie niewyżywany autoserwis/pomoc drogowa. Należy sfotografować lub sfilmować (np. telefonem komórkowym) m.in. miejsce wypadku, ustawienie pojazdów, ślady

hamowania, tablice rejestracyjne pojazdów ew. świadków/służb drogowych, znaki drogowe miejsca wypadku itp.

Kierowcy powinni być przygotowani na konieczność wniesienia opłat specjalnych przy przekraczaniu granicy. Ich wysokość zależy od typu samochodu. Opłaty drogowe (winiety) obowiązują dla wszystkich pojazdów poruszających się po drogach publicznych. Można je wykupić na przejściach granicznych i stacjach benzynowych PETROM. Cena winiety tygodniowej dla samochodu osobowego to równowartość 3 euro, miesięcznej - 7 euro, rocznej – 28 euro (stawki na 2018 rok). Brak winiety pociąga za sobą kary w wysokości od 500 do 1000 RON za samochód osobowy.

Przy zakupie winiety wydawany jest paragon, który jest dowodem jej zakupu, zawsze sprawdzanym podczas kontroli. Określa on m.in. czas ważności danej winiety. Brak paragonu traktowany jest jak brak wykupienia winiety. Warto sprawdzać, czy winieta została wystawiona na właściwy nr rejestracyjny samochodu - błędnie wypełniona winieta będzie skutkować wysokimi mandatami i obciąża kupującego.

Turyści powinni być przygotowani także na konieczność wniesienia opłat specjalnych (ich wysokość zależy od typu samochodu) przy przekraczaniu Dunaju.

Przepisy dot. winiet znaleźć można na stronie www.cnadnr.ro (zakładka „rovinieta”). Na tej samej stronie znajdują się aktualne wiadomości o stanie dróg (zakładka „situatia drumurilor nationale”) oraz informacje nt. opłat za przejazd przez mosty na Dunaju.

Więcej informacji:

www.bukareszt.msz.gov.pl - Ambasada RP w Rumunii

www.tarom.ro – Rumuńskie Linie Lotnicze

www.mt.ro – Ministerstwo Transportu

www.cfr.ro – rumuńskie koleje

www.ratb.ro – strona dotycząca transportu w Bukareszcie

3.4. System edukacji

Po akcesji Rumunii do Unii Europejskiej obywatele UE/EOG i Szwajcarii mają zapewniony dostęp do edukacji na zasadach identycznych jak obywatele rumuńscy.

Publiczna edukacja jest w Rumunii bezpłatna, nauka odbywa się w języku rumuńskim na wszystkich poziomach edukacji. Obowiązkową naukę rozpoczyna się w wieku 6 lat i kończy w wieku lat 16. Przy zapisach do szkoły podstawowej i gimnazjum obowiązuje rejonizacja.

W Rumunii funkcjonują także prywatne przedszkola i szkoły (podstawowe, średnie, wyższe), za naukę w których pobierane są opłaty.

Poziomy kształcenia:

1. Edukacja przedszkolna: (grupy: młodsza, średnia, starsza, przygotowująca do szkoły).

2. Edukacja szkolna:

a. szkoła podstawowa (klasy I-IV)

b. szkoła średnia

• gimnazjum (klasy V-VIII)

• liceum lub zawodowa szkoła średnia (klasy IX-X),

c. szkoła średnia II stopnia (klasy XI-XII/XIII)

d. szkoła policealna

e. szkoła wyższa (kolegia uniwersyteckie 2-3 letnie lub uniwersytety - maksymalnie 6 lat)

Edukacja szkolna na poziomie szkoły średniej kończy się egzaminem, którego pozytywny wynik warunkuje podjęcie edukacji na wyższych poziomach.

Szkolnictwo wyższe

Studia wyższe obejmują cykl krótki (2- i 3-letni) w kolegiach uniwersyteckich (colegii universitare) i cykl długi (od 4 do 6 lat), realizowany w uniwersytetach, instytutach i akademiach. Wszystkie uczelnie wymagają od kandydatów posiadania świadectwa maturalnego (diplomă de bacalaureat). Na studia przyjmuje się na podstawie egzaminów wstępnych, przeprowadzanych przez uczelnie zgodnie z ogólnymi kryteriami, które ustala Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych. Studenci, którzy posiadają kwalifikacje przyznawane przez kolegia (diplomă de absolvire), mogą kontynuować studia w uczelniach prowadzących długi cykl studiów, na tym samym lub pokrewnym kierunku, po zdaniu egzaminu wstępnego przeprowadzanego przez rady wydziałów. Długi cykl studiów kończy się egzaminem prowadzącym do tytułu „licentia”. Absolwenci tego cyklu mogą kontynuować naukę w ramach podyplomowego systemu kształcenia.

Więcej informacji:

www.edu.ro – Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych

www.studyinginromania.com – informacje nt. studiowania w Rumunii

www.unibuc.ro – Uniwersytet w Bukareszcie

www.umfcluj.ro – Uniwersytet Medyczny w Kluż-Napoka

www.uaic.ro – Uniwersytet w Jassy

www.tuiasi.ro – Politechnika w Jassy

www.upt.ro – Politechnika w Timisoarze

3.5. Uznawalność dyplomów i kwalifikacji dla celów zawodowych

Uznawalnością dyplomów i kwalifikacji zawodowych w Rumunii zajmuje się Narodowe Centrum Uznawalności i Rozpoznawania Dyplomów działające w strukturze Ministerstwa Edukacji i Badań Naukowych. Instytucja ta zajmuje się uznawaniem kwalifikacji nabytych przez obywateli UE i EOG, ubiegających się o pracę/pozwolenie na pracę na terenie Rumunii - niezależnie od tego czy pragną być zatrudnieni czy też samozatrudniają się. Adres internetowy Centrum to: www.cnred.edu.ro.

3.6. Kursy języka narodowego

Kursy języka narodowego są organizowane m.in. przez uniwersytety (np. uniwersytet w Bukareszcie - www.unibuc.ro czy uniwersytet w Iasi - www.uaic.ro). Uczestnictwo w tego typu szkoleniach jest płatne.

Informacji nt. kursów języka rumuńskiego, które są organizowane przez placówki rządowe, udziela bezpośrednio osobom zainteresowanym Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych - Wydział Współpracy Międzynarodowej (www.edu.ro). Dodatkowo szereg prywatnych szkół językowych w Rumunii organizuje kursy języka rumuńskiego dla obcokrajowców.

3.7. System opieki zdrowotnej

Przyjeździe do Rumunii nie ma obowiązku wykonywania żadnych szczepień.

Każda ubezpieczona w Rumunii osoba ma prawo do opieki medycznej (należy opłacać składkę na ubezpieczenie zdrowotne przez co najmniej 6 miesięcy w ciągu roku). Pewne kategorie obywateli Rumunii są uprawnione do korzystania z systemu opieki zdrowotnej, nie płacąc składek. Są to:

Warunki życia i pracy w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy

- dzieci do 18 r. życia, studenci do 26 r. życia,
- osoby represjonowane z powodów politycznych, weterani i wdowy wojenne,
- osoby niepełnosprawne, nie posiadające dochodów,
- kobiety w ciąży i w połogu (bez dochodów lub zarabiające poniżej ustalonego minimalnego poziomu).

Również w przypadkach nagłych (oraz w przypadku chorych na niektóre choroby np. gruźlicę, AIDS) pomoc zostanie udzielona bez względu na posiadanie ubezpieczenia.

Osoba podlegająca obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu w Rumunii może także zgłosić do ubezpieczenia współmałżonka, nie posiadającego ubezpieczenia i uprawnień do korzystania z publicznego systemu opieki zdrowotnej z innego tytułu.

Ubezpieczeni w publicznym systemie mają prawo do podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, leczenia szpitalnego, rehabilitacji, ratownictwa medycznego, udziału w programach profilaktycznych i zdrowotnych, niektórych świadczeń wysokospecjalistycznych. W ostatnich latach wprowadzono obowiązek współpłacenia za niektóre usługi medyczne np. za pobyt w szpitalu. Wysokość dopłat pacjentów to 5-10 RON za usługę. Niektóre osoby (np. emeryci o niskich dochodach) są zwolnione obowiązku współpłacenia.

Opieka zdrowotna w Rumunii jest zorganizowana w poradnie rodzinne, które to poradnie i pracujący w nich lekarze rodzinni udzielają pierwszej porady lekarskiej, wykonują drobne zabiegi chirurgiczne, monitorują ogólny stan zdrowia pacjentów danej praktyki. Każdy ubezpieczony musi wybrać lekarza rodzinnego; aby skorzystać z porady specjalisty lub hospitalizacji przeważnie wymagane jest skierowanie od swojego lekarza. Jedynie w nagłych przypadkach i można zgłosić się bezpośrednio do specjalisty lub szpitala.

Leczenie stomatologiczne jest odpłatne dla osób powyżej 18 roku życia, w wysokości 40% wartości udzielonego świadczenia.

Tylko lekarze działający w ramach publicznego systemu mogą wypisywać recepty na leki objęte refundacją (wysokość refundacji to 50%, 90%, 100%). Zakup wielu leków nie wymaga okazania recepty i może być dokonany w każdej aptece.

W Rumunii dynamicznie rozwijają się prywatne kliniki medyczne i dentystyczne, w których koszty leczenia są porównywalne lub nieco niższe niż w Polsce.

Więcej informacji:

www.ms.ro - Ministerstwo Zdrowia

www.cnas.ro - Narodowa Izba Ubezpieczenia Zdrowotnego

Obywatele UE/EOG, ubezpieczeni we własnych krajach, poświadczają swoje ubezpieczenie za pomocą Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego (w Polsce wydaje ją NFZ, www.nfz.gov.pl). Karta jest przyznawana osobom wyjeżdżającym czasowo do innego państwa członkowskiego, np.:

- w celach turystycznych,
- w celu odwiedzenia rodziny lub znajomych,
- w związku z krótką podróżą służbową,
- w celu podjęcia studiów,
- pracownikom oddelegowanym do pracy za granicę przez polskiego pracodawcę.

*Warunki życia i pracy w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy*

Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego nie przysługuje osobom, które przestały podlegać polskiemu ustawodawstwu np. w związku z podjęciem pracy w innym państwie członkowskim oraz osobom, których ubezpieczenie w NFZ wygasło.

EKUZ uprawnia do korzystania z niezbędnych świadczeń zdrowotnych w innym państwie członkowskim w takim zakresie, który umożliwi kontynuowanie zaplanowanego pobytu w tym kraju w bezpiecznych warunkach z medycznego punktu widzenia. EKUZ nie daje żadnych uprawnień, jeżeli celem podróży jest odbycie planowego leczenia. EKUZ nie zapewnia także pokrycia kosztów transportu medycznego do Polski.

Karta uprawnia do korzystania w innych państwach z opieki tylko tych placówek, które działają w ramach powszechnego systemu ochrony zdrowia. Za leczenie prywatne pacjent musi zapłacić we własnym zakresie. W większości państw także placówki, działające w ramach powszechnego systemu ochrony zdrowia, pobierają pewne opłaty od ubezpieczonych. EKUZ nie zwalnia z poniesienia tych kosztów.

.....
Data przygotowania informacji:

Listopad 2018 r.

Osoba przygotowująca informacje:

Alicja Heller, Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu